

Seg kan nu ikke se rettere, end at den gennemførte Skoletvang udsætter Barnet for to Ting: For det Første at lide Skibbrud paa Lilliden til Familien, til Hjemmet, ja maaske endog saa komme til at føle Kingeagt for de Forældre, som ikke have kunnet eller mulig ikke villet sørge tilstrækkelig for dets Undervisning, og for det Andet, at det Første. Barnet moder udenfor sit Hjem, første Gang det træder i Forbindelse med det store Samfund, er en halv fjendtlig Magt gennem Skoletvangen. Men jeg frygter for, at den Sæd, der kan oppøge, og den Døst, der kan høstes af en saadan Udsæd, vilde være farlig, naar det ikke var i det danske Samfund, hvor vi have de Ventiler, som jeg navnlig ser i hele den frie Betragtning af vort Undervisningsvæsen. Skoletvangen er heller ikke hjemlet i Grundloven, saaledes som der gjentagende er gjort opmærksom paa. Grundloven hjemler kun saadanne Børn, hvis Forældre ikke have Evne til at sørge for deres Undervisning, fri Undervisning i den offentlige Skole. Dermed er det udtrykkelig saet fast, at det fortrinsvis er Forældrenes Pligt at varetage Undervisningen, og først derefter er det Statens Sag at tilbyde den frit; men Grundloven har i den Henseende ikke en Gang peget paa Barnet. Seg har forudskiftet disse mere almindelige Betragtninger, fordi jeg anser at vedkjende mig, hvad der er min Opfattelse: at Skoletvangen i sit Væsen er utilfredelig, fordi den er i Strid med Undervisningens Nerve, kan jeg gjerne sige, dens Frivillighed. Ganske vist, vi leve for en væsentlig Del under Skoletvang eller Undervisningstrang. (Kirke- og Undervisningsministeren: Det er en stor Forskiel!) Nei, i Virkeligheden kommer det ud paa Et. Men, som jeg alt gjentagne Gange har sagt, der har viist sig mindre Fare derved hos os, og jeg har heller ikke i Sinde at gjøre noget Forsøg paa at forandre, hvad der nu en Gang er bestaaende, idet jeg tillige er overbevist om, at noget Saadant er umuligt. Men det er jo klart, at med denne min Grundbetragtning af Vilkaarene for Undervisningen vil man komme til at betragte det hele Skolelovsforflag, som det nu foreligger, paa en anden Maade, i et andet Lys end Andre, som ikke dele denne Betragtning. Seg begyndte med at bemærke, at det kunde synes, som om de modsatte Anskuelse i Nar havde nærmet sig noget All hinanden, og altsaa Muligheden for et Resultat kunde ligge nær; og man kunde maaske ogsaa antage, at den ærede Kirke- og Undervisningsminister nærede noget Haab om at kunne føre et Lovforflag af denne Art igennem. Den Tro vil vist imidlertid neppe deles af ret Mange, at der i Virkeligheden skulde være Udset til en Gjennemførelse af enten dette eller, jeg kan tilføje, noget andet organisatorisk Lovforflag paa dette Omraade. Fra det andet Thing, hvor Sagen var for ifjor, foreligger der en Udtalelse, om hvilken

jeg ikke kan sige Andet, end at jeg fuldstændig samstemmer med den. Det andet Thing indledede sin Betænkning med den Udtalelse, at man maatte antage, at der hersker ikke ringe Meningsforskjelle, som tildeels finder Næring i de politiske Modsetninger, og som altsaa vanskeliggjør en saadan Reforms Gjennemførelse. Det er udtalt af det andet Thing, at det er en Erfaring, at der er store Modsetninger nu, ligesom tidligere. Svad der fremkommer i den Henseende af tilsyneladende Tilnærmelse, vil man ved nætere Undersøgelse se i og for sig ikke varslere noget stort. (Hvis det Princip, som det ærede Medlem for Veile. Umts. 2den Valgfreds. (Berg) har opstillet, og som har utvivlsomt i Praxis vil, søge gjennemført, er jo et af de store Knudepunkter, som utvivlsomt ikke vil kunne finde Anerkendelse fra andens Side, efter alle de Udtalelser, der ere faldne, og jeg mener Gjennemførelse af Skolepengesystemet, og dermed Anerkendelse af Trifkolen, ikke blot som tilstedelig, men ogsaa saaledes at den indtages i den offentlige Skolevæsen. Seg anser det derfor for umuligt, at der kan gjennemføres et Lovforflag, som konsoliderer den nuværende Tilstand. Seg anser det heller ikke for gjørligt at gjennemføre et Lovforflag, som i Virkeligheden vil etablere et nyt Princip. (Men) jeg vil maaske tilføje, jeg beklager ikke dette. Seg deler vist de Udtalelser, som saa ofte ere faldne om Nødvendigheden af paa dette Omraade at faae gjennemført et omfattende Lovarbejde. For det Første tror jeg, at det væsentligst kommer an paa, at Initiativet i denne Sag udgaar fra Befolkningen; men dernæst indeholder den bestaaende Lovgivning Tilstrækkeligt til, at en frifindet Minister vil kunne enes med Kommunerne og Kommunalbestyrelserne om at gjennemføre, saa at sige Alt, hvad det her foreliggende Lovforflag indeholder, vel at mærke, naar dette Arbejde mellem Ministeren og Kommunerne sker i de nye Kommunalloves Land, altsaa med Anerkendelse af Kommunernes Frihed i deres Selvstændighed og Selvstyrelse af deres egne Anliggender. Svad der kan tilveiebringes Enighed om mellem Kommunalbestyrelserne og Ministeren kan allerede nu gjøres, og det er vist Allerbekjendt, at det ene og det andet af de Banker, som Lovforlaget indeholder, allerede er sat i Værk, snarere i en, snarere i en anden Kommune. Svad man skulde opnaa ved Gjennemførelsen af et Lovforflag som det her foreliggende, vilde under de nuværende Forhold ikke være Andet, end at man vilde give en Minister et Baaben i Hænde, til lige overfor Kommunernes Modstand at gjennemføre disse Bestemmelser. (En Stemme: Det vil jeg være med til.) Det ærede Medlem siger, at han vil være med dertil, men jeg vil ikke være med til det. Noget af det Væsentligste for mig er, at hvad der skal gjennemføres paa Skolevæsenets Omraade, ikke gjennemføres mod Skoledistrikternes eller Kommunernes Billie, men først og fremmest